

KURAM ve UYGULAMADA
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Yıl: 2 Sayı: 2 2018 s.40-49

Social Sciences: Theory & Practice

Volume: 2 Issue: 2 2018 p. 40-49

Geliş Tarihi: 02.06.2018 Kabul Tarihi: 30.12.2018

ISSN: 2619-9408

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE KONUŞMA STRATEJİLERİ
ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA:
ÇOMÜ TÖMER ÖRNEĞİ

Abdullah ŞAHİN* Mesout KALIN SALI**

Özet

Dil öğreniminde konuşma en önemli unsurlardan biridir. Sosyal ve kültürel yapıda konuşma becerisine diğer becerilere oranla daha fazla yer verildiği için, konuşmanın nerede ve nasıl yapılması gerektiği, konuşmayı yapan kişilerin nitelikleri ve dinleyenlerin üzerinde nasıl etki bıraktıkları sorgulanan bir meseledir. Konuşmada, her ne şekilde olursa olsun, bireyler belirli teknikler ve stratejiler kullanmaktadır. Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin, Türkçe hazırlıklı konuşmada kullandıkları konuşma stratejilerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, betimsel bir çalışma olup var olan bir durumu ortaya koymaya yöneliktir. Çalışmanın örnekleme, ÇOMÜ TÖMER’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen 18 yabancı uyruklu öğrenciden oluşmaktadır. “ÇOMÜ TÖMER’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler hazırlıklı konuşma yaparken hangi stratejileri kullanmaktadır?” sorusu araştırmanın problemi oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış; toplanan veriler araştırmacılar tarafından içerik ve madde analizi yöntemiyle analiz edilerek benzerlik ve farklılıklar yönünden tartışılmıştır. Sonuçlar, tablolar hâlinde sunularak yorumlanmıştır. Sonuç olarak konuşma öncesinde 23, konuşma sırasında 26 konuşma sonrasında ise 6 stratejiye başvurdukları tespit edilmiştir. Tespit edilen bu stratejilerin bir kısmı literatürdeki stratejilerden farklılık göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe öğretimi, Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Konuşma, Konuşma stratejileri

AN INVESTIGATION ON SPEAKING STRATEGIES IN LEARNING TURKISH AS A FOREIGN
LANGUAGE:
ÇOMU TOMER SAMPLE

Abstract

Speaking is one of the most important factors in language learning. Since much importance is given to speaking in social and cultural environments, how and where the language is spoken, the features of the people speaking it, and its impact on the listeners is still in dispute. In any type of speaking, speakers use various techniques and strategies. The aim of this study is to find out speaking strategies of students learning Turkish as a foreign language in Turkish prepared speaking. As an empirical study, this paper presents an existing case. 18 non-native Turkish students learning Turkish as a foreign language from ÇOMU TÖMER participated in the study. The study tried to answer the following research question: What are the speaking strategies used by non-native Turkish learners in prepared speaking in ÇOMU TÖMER. Data was gathered by semi-structured interviews and analyzed by using content and item analysis. Also, the results were discussed in terms of similarities and differences and were presented in tables. The results showed that the participants made use of 23 pre-speaking, 26 whilespeaking, and 6 post-speaking strategies. A number of these strategies are different than the ones presented in related literature.

Key words: Teaching Turkish, Teaching Turkish as a foreign language, speaking, speaking strategies

* Doç.Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üni.Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi ABD, abdsahin25@hotmail.com

** Öğr.Gör. Çanakkale Onsekiz Mart Üni. Yabancı Diller Yüksekokulu, mesut.salih@gmail.com

Giriş

Dil, bilgi çağı olan günümüz dünyasının en önemli anahtarlarından biridir. Yaşam boyu öğrenme ve gelişme ancak dil ile mümkündür. Çünkü okuma, yazma, anlama, sorgulama, sorun çözme gibi etmenlerin gerçekleşmesi dil ile mümkündür. Bunların yanı sıra zihinsel gelişim, duygusal gelişim, sosyal gelişim, iletişim kurma, etkileşim, kültür aktarımı gibi durumlarda da dilin önemi bir hayli önemlidir (Güneş, 2011). Bu nedenle günümüzde, dil becerilerini geliştirmeye son derecede önem verilmektedir.

İnsanların, iletişim konusundaki en önemli aracı olan dil; duygu ve düşüncelerin ifadesinde, kültür aktarımında da en önemli bir unsurdur. Çok dilli ve çok kültürlü bir dünyanın gereksinimlerinden biri de dil öğrenme ve öğretmedir. Çünkü yabancı dil öğrenmek insana, farklı dil dünyalarındaki bireylerle tanışma, etkileşim ve bütünleşmesine imkân sağlamaktadır. Dolayısıyla dil öğretiminin özen isteyen bir konu olduğu ve sistemli bir şekilde yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle dil öğretimi her zaman bir program dâhilinde olmak zorundadır. Artık günümüzde ülkeler de bu konuya ciddiyetle yaklaşmakta ve evrensel ilkeler doğrultusunda “dil politikaları” geliştirmektedir. Böylece dil öğretim metotları üzerine yoğunlaşmaya ve konu tüm detaylarıyla ele alınarak değerlendirmeye başlanmıştır (Uçak ve Gökçü, 2015). Bir milletin kendi dilini başka milletlere öğretmesi, o ülkeyi kültür, eğitim ve ekonomi gibi çok farklı alanlarda daha güçlü yapmaktadır. Bu sebeple günümüzde her ülke dünyaya kendi dilini öğretmek için çeşitli projeler üretme ve bunları uygulama çabasındadır.

Ana dili ve yabancı dil öğrenimi arasında belli başlı farklar bulunmaktadır. Ana dili bilinçaltında olan işlemlerle edinilir, yabancı dil ise bilinçli bir şekilde öğrenilir. Ancak, yabancı bir dili de ana dili gibi edindirmeye yönelik çalışmalar denenmekte ve bu konudaki arayışlar sürmektedir. İki ya da çok dilli sosyokültürel bir ortamda yaşayan kişi için ana dilinden sonra edindiği dile ise, ikinci dil denir. Aslında ikinci dil edinimini bir zorunluluk olarak algılayabiliriz. Bu, kişinin bulunduğu topluma uyum sağlama zorunluluğudur. Yabancı dil öğrenimi ise; kültürel ve mesleki bir gereklilik olarak görülmekte ve öğrenime gereği duyulmaktadır. Dillerin geçerliliğini belirleyen faktörler; teknoloji, bilim ve askeri alandaki üstünlüktür. Dolayısıyla bir dilin yabancı dil olarak talep görmesi de o dilin, bilim ve kültür dili olarak üstün görülmesi anlamına gelmektedir (Özdemir, 2006).

Yabancı dil olarak Türkçenin öğretimini (YDTÖ) çok eskiye, Kaşgarlı Mahmud’un *Divanü Lüğâti’t-Türk* adlı eserine dayandırmak mümkündür. Dünya üzerinde geniş coğrafyalarda konuşulan diller arasında önemli bir yeri olan Türkçenin, ana dili olarak kullanıldığı ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Son dönemlerde Türkiye’de, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için önemli çalışmalar yürütülmektedir. Bu çalışmalar, yurt içi ve yurt dışında, yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi konusunda çalışmalar üstlenen çeşitli kurum, kuruluş ve merkezler aracılığıyla yürütülmektedir (Göçer ve Moğul, 2011). Bu çalışmalar kapsamında hem dünyada hem de Türkiye içinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi gün geçtikçe daha sistematik hâle gelmektedir. Türkçenin hak ettiği değeri görmesi daha zaman alacak olsa da, gelişmelerin olumlu yönde olduğu gözlemlenebilmektedir.

Dil öğrenme, çok yönlü bir konudur ve birçok becerinin kazanımından oluşmaktadır. Bu kazanımlardan biri de “konuşma” becerisidir. Yabancı dil öğrenmenin ilk amaçlarından birinin iletişim olduğu göz önünde bulundurulduğunda en önemli dil becerisi sayılabilir. Aksan’a (2009) göre konuşma yeteneği, insanı insan yapan en belirgin özelliktir. Bu nitelik insanın duygu, düşünce, isteklerini bütün detaylarıyla açıklayabilmesine ve yaşamını sürdürebilmesine vesiledir. Durum böyle olunca konuşma becerisini geliştirmek, öğretim açısından öncelikli hedef hâline gelmiştir. Zaten yabancı dil öğrenenlerin en çok ihtiyaç duydukları beceri de budur (Uçak ve Gökçü, 2015). Konuşma

becerisinden mahrum kalmış bir dil öğreniminde, öğrenilen dilin işlevi çok kısıtlı bir alanda kalmakta ve kullanılabilirliği çok azalmaktadır.

Sosyal ve kültürel yapıda konuşma becerisine diğer becerilere oranla daha fazla yer verildiği için konuşmanın nerede ve nasıl yapılması gerektiği, konuşmayı yapan kişilerin nitelikleri ve dinleyenlerin üzerinde nasıl etki bıraktıkları sorgulanan bir durumdur. Türk tarihinde de konuşmanın önemi, Kaşgarlı Mahmut gibi birçok düşünür tarafından vurgulanmıştır. Örneğin; Yusuf Has Hacib “*Kutadgu Bilig*” adlı eserinde çeşitli sözlerle konuşma eğitiminde kullanılacak kurallar ortaya koymuştur: Bu eserdeki “*Söz doğru söylenirse, faydası çoktur; eğri söz daima mezmûmdur.*”, “*Vücûdun nasibi hep ağızdan girer, rûhun nasibi ise, doğru sözdür ve kulaktan girer.*” gibi sözler konuşmanın önemini vurgulayanlardan sadece bir kısmıdır (Arslan, 2012). Tarih boyunca konuşma bu denli önemsenmiş ve eğitimde nasıl yer alacağı konusunda çeşitli kurallar ortaya konmuştur ancak konuşma becerisi yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sınıf ortamında en az zaman ayrılan dil becerisi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sınıf ortamında öğrenciler özellikle dinleme ve okuma gibi etkinliklere sıkça katılabilmektedir ancak her öğrenci eşit şekilde konuşma fırsatı bulamadığı için Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından Türkiye Burslusu olarak TÖMER’lerde eğitim gören öğrenciler, 2017-2018 akademik yılından itibaren konuşma kulüplerine katılmak zorunda bırakılmıştır.

Konuşma, gün içinde tercih edilen ve sevilen etkinliklerin başında gelmektedir. Çünkü bir kişinin zamanın çoğu soru sorma, bir olay anlatma, sohbet etme, kendinden bahsetme gibi etkinliklerle geçmektedir. Konuşma esnasında görüş, düşünce, duygu ve sorunlar paylaşarak başkalarının düşünceleri öğrenilmekte ve bu şekilde karşılıklı bir iletişim ve etkileşim gerçekleşmektedir. Bir insan günlük yaşamında ortalama 12 saat iletişim kurmakta ve bunun beş saati dinleme, dört saati konuşma, geriye kalan üç saat ise okuma ve yazmaya ayrılmaktadır. Bu basit matematiksel hesaptan bile konuşmanın günlük iletişim bütçesinin önemli bir bölümünü oluşturduğu anlaşılabilmektedir. Öğrenme, anlama, kendini geliştirme ve geleceğine yön verme gibi önemli konular konuşmayla daha kolay olmaktadır (Güneş, 2014). Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrencilerin de, Türkçenin konuşma boyutuna üst düzeyde önem vermeleri ve konuşmanın bir dili öğrenmede diğer becerilere göre daha önemli olduğunu fark etmeleri gerekmektedir (Göçer, 2015). Konuşmadan yoksun olarak öğrenilen yabancı dil, öğrenmenin hızını ve etkisini azaltmakta hatta belirli bir seviyeden sonra gelişimi asgari düzeye düşürmektedir.

Konuşmanın insanlığın doğuşuyla başlaması ve çok eski bir alan olmasına rağmen, konuyla ilgili yapılmış araştırmalar oldukça sınırlı sayıdadır. Ancak yazı konuşmadan çok sonra keşfedilmesine karşın okuma ve yazmayla ilgili araştırmalar daha çoktur. Bu da konuşmanın zihinsel süreçlerini keşfetme, yeni öğretim yöntemleri geliştirme gibi çalışmalarını zorlaştırmaktadır. Sonuç olarak yıllardır konuşma becerilerini geliştirmek için daha çok dolaylı öğretim yöntemlerinden yararlanılmıştır (Güneş, 2014). Bu konuda araştırmaların artırılması ve tespit edilen sorunlara yönelik yeni yöntem ve yaklaşımlar getirilerek, konuşmaya gerekli ilginin gösterilmesi gerekmektedir.

Tarih boyunca insanın ne zaman ve nasıl konuştuğu hep merak konusu olmuştur. Bu soruların cevaplarını bulabilmek ise şimdilik oldukça zordur. Zira en eski yazılı metinlerden sayılan Sümerce metinler ancak yakın geçmişe ışık tutabilmektedir. Bundan dolayı günümüzde güçlü bir varsayım olarak; konuşma dilin birinci kolu olarak doğmuş ve yazı konuşmanın simgesel göstergesi olarak sonradan oluşturulmuştur (İşcan, 2015).

TDK’ye (www.tdk.gov.tr) göre konuşma; “1. Bir dilin kelimeleriyle düşüncesini sözlü olarak anlatmak, 2. Belli bir konudan söz etmek, 3. Bir konuda karşılıklı söz etmek, sohbet etmek, 4. Söylev vermek, konuşma yapmak, 5. Konuşma dili olarak kullanmak, 6. Düşüncesini herhangi bir araç kullanarak anlatmak, 7. İlişki kurmak veya ilişkiyi sürdürmek” şeklinde ifade edilmektedir.

Güneş (2013) konuşmayla ilgili çalışmasında, bilim dalları tarafından kabul edilen ortak özellikleri şöyle sıralamaktadır:

Fiziksel özellikler: Konuşma, beyin, sinir sistemi, akciğerler, ses telleri, ses dalgaları, küçük dil, büyük dil, damak, dudak, dişler, kulak gibi organların işbirliğiyle oluşan süreçtir.

Psikolojik özellikler: Kişinin psikolojik özellikleri, öfke, korku, sevinç gibi duyguları konuşmaya yansımakta ve ses tonunu, hızını, kullanılan kelimeleri etkilemektedir. Bir nevi bireyin iç dünyasını sözlere ve seslere dönüştürmektedir.

Toplumsal özellikler: İnsan birlikte yaşamaya başlayalı beri konuşmaktadır. Konuşma, yapıldığı çevre ve ortama göre değişiklik göstermekte ve bu yönüyle bireyin gelişimi, toplumsallaşması, başkalarıyla iletişim kurma biçimi gibi unsurlar için öğretici olmaktadır.

Konuşmanın çeşitli özellikleri bulunmakta ve konuşma türleri bu özelliklere göre şekillenmektedir. Bunlarla ilgili yapılan sınıflandırmalara bakıldığında konuşma, hazırlıklı-hazırlıksız, karşılıklı-tekil, günlük, tartışma, bilgilendirici, betimsel gibi farklı türlerde karşımıza çıkmaktadır (Yağmur Şahin, 2015). Bu da konuşma öğretimi ile ilgili farklı tekniklerin olması ihtiyacı ortaya çıkarmaktadır. Güneş'e (2013) göre; etkili ve güzel konuşmak için çeşitli teknikler gerekmektedir. Konuşmayı planlama, bilgileri yapılandırma, değerlendirme gibi teknikler sadece bir kısmıdır ve konuşma becerilerini geliştirmek için bu tekniklerden yararlanılmaktadır.

Dil öğrenme stratejileri öğrencilerin ikinci ya da yabancı dil gelişiminin ilerlemesine yardımcı olmak için kullanılan belirli tekniklerdir (Abbasi, 2011). Dil öğrenme stratejileri birçok araştırmacı tarafından sınıflandırılmıştır. Razmjoo ve Ardekani'ye (2011) göre, bu sınıflandırmalardan bazıları şu şekildedir:

A. Rubin'in dil öğrenme stratejilerini sınıflandırması:

1. Öğrenme stratejileri:
 - 1.1 Bilişsel öğrenme stratejileri,
 - 1.2 Metabilişsel öğrenme stratejileri,
2. İletişim stratejileri,
3. Sosyal stratejiler.

B- O'Malley'in dil öğrenme stratejilerini sınıflandırması:

1. Metabilişsel stratejiler,
2. Bilişsel stratejiler,
3. Sosyo-duygusal stratejiler.

C. Oxford'un dil öğrenme stratejilerini sınıflandırması:

1. Doğrudan stratejiler:
 - 1.1. Bellek,
 - 1.2. Bilişsel,
 - 1.3. Dengeleme stratejileri,
 - 1.4. İletişim stratejileri.
2. Dolaylı stratejiler:
 - 2.1. Metabilişsel stratejiler,
 - 2.2. Duyuşsal stratejiler,
 - 2.3. Sosyal stratejiler.

D. Stern'in dil öğrenme stratejilerini sınıflandırması:

1. Yönetim ve planlama stratejileri,
2. Bilişsel stratejiler,
3. İletişimsel-Deneyimsel stratejiler,
4. Kişilerarası stratejiler,
5. Duyuşsal stratejiler.

Dil öğrenme stratejilerinin önemli bir bileşeni, "konuşma stratejisi"dir. Literatürde ağız stratejisi, iletişim stratejisi, konuşma becerisi veya sözlü iletişim stratejileri şeklinde de

adlandırılmaktadır (López, 2011). Güneş (2013) çalışmasında konuşma stratejilerini; konuşma öncesi, konuşma sırası ve konuşma sonrası olmak üzere üç aşamada vermektedir. Bu teknikler çeşitli araştırmalarla belirlenmiş tekniklerdir ve öğretmenlerin bu teknikleri öğretmek öğrencilerde teknik kullanma alışkanlığı oluşturmalarını önermektedir. Her öğretimin belirli bir sisteme ve bazı ana tekniklere dayanması, amaca ulaşmada önemli bir etkidir.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen yabancı uyruklu öğrencilerin Türkçe hazırlıklı konuşmada kullandıkları konuşma stratejilerinin belirlenmesidir. “ÇOMÜ TÖMER’de yabancı dil olarak Türkçe öğrenen yabancı uyruklu öğrenciler hazırlıklı konuşma yaparken hangi stratejileri kullanmaktadır?” sorusu araştırmanın problemini oluşturmaktadır. Araştırma doğrultusunda belirlenen alt problemler şunlardır:

- 1- Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin konuşma öncesinde kullandıkları konuşma stratejileri nelerdir?
- 2- Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin konuşma sırasında kullandıkları konuşma stratejileri nelerdir?
- 3- Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin konuşma sonrasında kullandıkları konuşma stratejileri nelerdir?

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, alguların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırma, betimsel bir çalışma olup var olan bir durumu ortaya koymaya yöneliktir. Bu kapsamda öğrencilerin alt problemlere uygun olarak sorulan açık uçlu sorulara verdikleri sözlü yanıtların araştırmacı tarafından alınan kayıtları üzerinde yapılan içerik analiziyle hazırlıklı konuşma stratejileri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın örnekleme; Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezinde (TÖMER) öğrenim gören, B2 seviyesindeki yabancı dil olarak Türkçe öğrenen 18 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklem grubunu oluşturan yabancı uyruklu öğrenciler; Kazakistan, Suriye (yedi kişi), Pakistan, Kırım, Afganistan, Irak, Lübnan, Moğolistan (iki kişi), Filipinler, Arnavutluk ve Demokratik Kongo Cumhuriyeti’nden gelmişlerdir.

Verilerin toplanması ve analizi

Çalışmanın veri toplama aracı, araştırmacı tarafından yarı yapılandırılmış sorular ile oluşturulmuş görüşme formudur. Yarı yapılandırılmış görüşme metodunda sorular önceden hazırlanır; ancak görüşme sırasında araştırılan kısmi esneklik sağlanabilir. Bu da oluşturulan soruların yeniden düzenlenmesine, tartışılmasına izin verir (Ünal Topaloğlu ve Degeç, 2012). Görüşme formu ile öğrencilerle yapılan görüşmelerden elde edilen veriler yazılı olarak araştırmacı tarafından yazılı olarak kayıt altına alınmıştır.

Çalışmanın verileri, içerik analizi ile maddeleştirilmiştir. Cohen, Manion ve Morrison’a (2007) göre; içerik analizi terimi, elde edilmiş olan yazılı bilgilerin temel içeriklerinin ve içerdikleri mesajların özetlenerek belirtilmesi işlemi olarak tanımlanmaktadır. Bu maddelerin frekans ve yüzdelik değerleri belirlenerek tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır. Çalışmanın son bölümünde öğrencilerin vermiş oldukları cevaplardan hareketle oluşturulan konuşma stratejileri, Güneş’in (2014) sınıflandırmasıyla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Bulgular

Bu bölümde, araştırmanın amacı ve alt problemleri dikkate alınarak görüşmelerden elde edilen veriler doğrultusunda bulgulara yer verilmiştir. Örneklem grubuyla yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen veriler aşağıda tablolar halinde verilmiş ve yorumlanmıştır.

Tablo 1

Hazırlıklı bir konuşma öncesinde neler yaparsınız? Aşamaları detaylı bir şekilde anlatınız.

<i>Strateji</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Konuyu araştırma	16	88,8
Araştırdıklarını not alma	16	88,8
Saçına ve kılık kıyafetine özen gösterme	16	88,8
Arkadaşları ile deneme yapma	12	66,6
Ön bilgileri harekete geçirme	10	55,5
Sunu hazırlama	8	44,4
Konuşmayı tahayyül etme	7	38,8
Tecrübeli kişilere fikir danışma	7	38,8
Kendi kendine deneme yapma	5	27,7
Heyecanını bastırmak için kendini telkin etme	4	22,2
Hazırlanan konuşmayı tekrar etme	3	16,6
Sorulacak soruları tahmin etmeye çalışma	2	11,1
Jest ve mimiklere dikkat etme	2	11,1
Konuşmaya hazırlanırken ara verip tekrar düşünme	1	5,5
Konuşma için bir yol haritası çıkarma	1	5,5
İnternette konuşma videosu izleme	1	5,5
Başka konuşmacı olacaksa ilk onları gözlemlenme	1	5,5
Hitap edilecek kesimin özelliklerine dikkat etme	1	5,5
Konuşmadan önce iyice dinlenme	1	5,5
Konuşma için not almama	1	5,5
Konuşmadan önce iyi beslenme	1	5,5
Aldığı notları yüksek sesle okuma	1	5,5
Konuşma süresini hesaplama	1	5,5

Görüşmelerden elde edilen verilere göre; “*Konuyu araştırma*”, “*Araştırdıklarını not alma*” ve “*Saçına ve kılık kıyafetine özen gösterme*” maddeleri 16 frekans değeri ve 88,8 yüzdilik oranıyla en çok belirtilen maddeler olmuştur. Bunun yanı sıra “*Arkadaşları ile deneme yapma*” maddesi de 12 frekans değeri ve 66,6 yüzdilik oranıyla oldukça kullanılan bir hazırlıktır. “*Ön bilgileri harekete geçirme*” maddesi yüzde 55,5’lik bir oranla orta derecede tercih edilen hazırlıklı konuşma stratejilerini arasındadır. Bunlardan sonra 44,4’lük bir yüzdilik oranla “*Sunu hazırlama*” stratejisinin yer aldığı görülmektedir. “*Konuşmayı tahayyül etme*” ve “*Tecrübeli kişilere fikir danışma*” stratejileri önceki maddelere oranla daha az ifade edilmiştir. Buna göre bu iki hazırlıklı konuşma stratejisinin frekans değeri 7 ve yüzdilik oranı 38,8’dir. Tablo 1’de yer alan diğer stratejiler; “*Kendi kendine deneme yapma*” ($f= 5$ ve %27,7), “*Heyecanını bastırmak için kendini telkin etme*” ($f= 4$ ve %22,2), “*Hazırlanan konuşmayı tekrar etme*” ($f= 3$ ve %16,6), “*Sorulacak soruları tahmin etmeye çalışma*” ($f= 2$ ve %11,1) ve “*Jest ve mimiklere dikkat etme*” ($f= 2$ ve %11,1) şeklindedir. Bunların yanı sıra frekansı 1 ve yüzdilik oranı 5,5 olan; “*Konuşmaya hazırlanırken ara verip tekrar düşünme*”, “*Konuşma için bir yol haritası çıkarma*”, “*İnternette konuşma videosu izleme*”, “*Başka konuşmacı olacaksa ilk onları gözlemlenme*”, “*Hitap edeceği kesimin özelliklerine dikkat etme*”, “*Konuşmadan önce iyice dinlenme*”, “*Konuşma için not almama*”, “*Konuşmadan önce iyi beslenme*”, “*Aldığı notları yüksek sesle okuma*” ve “*Konuşma süresini hesaplama*” gibi maddeler de tespit edilmiştir.

“*Konuşma için not almama*” ve “*Aldığı notları yüksek sesle okuma*” maddeleri 1 frekans değeriyle aynı oranda çıkmıştır. Birbiriyle çelişen bu iki durum öğrencilerin heyecan ve alışkanlık

durumlarıyla ilişkili olabilir. Çünkü not almadan konuşma yapmak isteyen öğrenci, notların kendisini sınırladığından, heyecanını artırdığından not alan ve bunu konuşma öncesinde yüksek sesle okuyan öğrenci de bu durumun heyecanını ortadan kaldırdığını bahsetmiştir. Yine 4 frekans değeriyle “Heyecanını bastırmak için kendini telkin etme” maddesi de öğrencilerin konuşma heyecanı durumunu ve bununla mücadele yöntemini ortaya koymaktadır. Genellikle yabancı dil öğretiminde kullanılan telkin yöntemini (İşcan, 2011) kullanan öğrencilerin varlığı bilinçli bir strateji kullanımı göstermektedir.

Tablo 2

Hazırlıklı bir konuşma sırasında neler yaparsınız? Aşamaları detaylı bir şekilde anlatınız.

<i>Strateji</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Selamlayarak başlama	17	94,4
Ses tonuna dikkat etme	15	83,3
Beden diline dikkat etme	15	83,3
Konuşma esnasında not bulundurma	8	44,4
Sunu, slayt, fotoğraf kullanma	8	44,4
Dinleyicilerle göz kontağı kurma	7	38,8
Konuşma esnasında ara sıra espri yapma	7	38,8
Kendini tanıtmama	4	22,2
Konuşma esnasında not bulundurmama	4	22,2
Konuyu tanıtmama	3	16,6
Dinleyicilerle göz göze gelmeme	2	11,1
Dinleyicilerin dinleyip dinlemediklerini kontrol etme	2	11,1
Tanıdığı ve güven veren birini göreceği yere oturtma	2	11,1
Dinleyicilerin gözlerine değil alınlarına bakma	2	11,1
Tekrarlardan kaçınmaya çalışma	1	5,5
Muhtemel yapacağı hatalar için özür dileme	1	5,5
Çok sayıda örnek vermeye çalışma	1	5,5
Dinleyicileri tanıdığı kişiler olarak hayal etme	1	5,5
Kişilere göre hitap etme	1	5,5
Rahat olmaya çalışma	1	5,5
Etkileyici kelimeleri seçmeye çalışma	1	5,5
Konuya farklı şekilde girme	1	5,5
Kafasındaki plan dışına çıkmama	1	5,5
Kendinden önce çıkan kişiler varsa onları izlemekten kaçınma	1	5,5
Sessizliği sağlama	1	5,5
Konuşma sırasında soru kabul etme	1	5,5

Tablo 2 incelendiğinde, yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin hazırlıklı konuşma sırasında 17 frekans değeri ve 94,4 yüzdeler oranıyla “*Selamlayarak başlama*” stratejisi ilk sırada yer almaktadır. Buna göre Yabancı öğrencilerin neredeyse hepsi konuşmalarına selam vererek başlayacaklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanı sıra katılımcıların en çok dikkat ettikleri hususların başında “*Ses tonuna dikkat etme*” ve “*Beden diline dikkat etme*” gelmektedir. Bu stratejilerin frekans değerleri 15 ve yüzdeler oranları da 83,3’tür. Farklı kültürlerden gelen yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler, özellikle bu üç maddede -yüksek oranda- ortak görüş bildirmişlerdir. Bunların dışında tespit edilen konuşma hazırlıklı konuşma stratejilerindeki görüş birliği oldukça azalmaktadır. Bu üç maddeye en yakın frekans değerine sahip maddeler “*Konuşma esnasında not bulundurma*” ve “*Sunu,*

slayt, fotoğraf kullanma” olup frekans değerleri 8 ve yüzdelik oranları da 44,4’tür. Bunun yanı sıra tespit edilenler, 3 frekans değeri ve 16,6 yüzdelik oranıyla “*Konuyu tanıtm*”; 2 frekans değeri ve 11,1 yüzdelik oranıyla “*Dinleyicilerle göz göze gelmeme*”, “*Dinleyicilerin dinleyip dinlemediklerini kontrol etme*”, “*Tanıdığı ve güven veren birini göreceği yere oturtma*” ve “*Dinleyicilerin gözlerine değil alınlarına bakma*”dır. Son olarak Tablo 2’de sadece 1 frekans değeri ve 5,5 yüzdelik orana sahip maddeler de yer almaktadır. Bunlar; “*Tekrarlardan kaçınmaya çalışma*”, “*Muhtemel yapacağı hatalar için özür dileme*”, “*Çok sayıda örnek vermeye çalışma*”, “*Dinleyicileri tanıdığı kişiler olarak hayal etme*”, “*Kişilere göre hitap etme*”, “*Rahat olmaya çalışma*”, “*Etkileyici kelimeleri seçmeye çalışma*”, “*Konuya farklı şekilde girme*”, “*Kafasındaki plan dışına çıkmama*”, “*Kendinden önce çıkan kişiler varsa onları izlemekten kaçınma*”, “*Sessizliği sağlama*” ve “*Konuşma sırasında soru kabul etme*” şeklindedir.

Tablo 3

Hazırlıklı bir konuşma sonrasında neler yaparsınız? Aşamaları detaylı bir şekilde anlatınız.

<i>Strateji</i>	<i>f</i>	<i>%</i>
Dinledikleri için teşekkür etme	18	100
Dinleyicilerin sorularını alma	13	72,2
Soru almama	5	27,7
Kafasında konuşmayı değerlendirme	2	11,1
Eleştirileri alma	1	5,5
Dinleyicilerle bir hatıra fotoğrafı çekilme	1	5,5

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin “*Hazırlıklı bir konuşma sonrasında neler yaparsınız?*” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde iki strateji diğerine oranla yüksek frekans değeri ve yüzdelik orana sahip olduğu görülmektedir. Bunlar; 18 frekans değeri ve 100 yüzdelik oranıyla “*Dinleyicilere teşekkür etme*” ve 13 frekans değeri ve 72,2 frekans değeriyle “*Dinleyicilerin sorularını kabul etme*”dir. Dolayısıyla farklı kültürlere sahip kişilerin bu konuşma stratejileri kapsamında benzerlik gösterdikleri söylenebilir. Bunların dışında kalanların frekans değerlerinin oldukça düşük olduğu görülmektedir. Bu stratejiler sırasıyla; “*Soru almama*” ($f=5$, $\%27,7$), “*Kafasında konuşmayı değerlendirme*” ($f=2$, $\%11,1$), “*Eleştirileri alma*” ($f=1$, $\%5,5$) ve “*Dinleyicilerle bir hatıra fotoğrafı çekilme*” ($f=1$, $\%5,5$) şeklindedir.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada, yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen öğrencilerin, Türkçe hazırlıklı konuşmada kullandıkları konuşma stratejilerinin tespiti amaçlanmış ve tespit edilen bu stratejiler Güneş’in (2014) çalışmasında belirtilen konuşma stratejileriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma sonucunda; konuşma öncesi, konuşma sırası ve konuşma sonrasında çeşitli benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiştir.

İlk olarak hazırlıklı konuşma öncesinde; konuyu araştırma, konuyla ilgili ön bilgilerini harekete geçirme, tartışma veya beyin fırtınası tekniğini kullanma, bir plan dâhilinde bilgileri düzenleme, dinleyicinin sorularını tahmin etme, dinleyicinin ilgisini sürdürme ve yönetme için çeşitli araçlar kullanma konusundaki stratejilerin aynı olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrencilerin; konuşmaya hazırlanırken ara verip tekrar düşünme, internetten konuşma videosu izleme, başka konuşmacı olacaksa ilk onları gözlemlene, hitap edeceği kesimin özelliklerine dikkat etme, konuşmadan önce iyice dinlenme, konuşma için not almama, konuşmadan önce iyi beslenme, aldığı notları yüksek sesle okuma, konuşma süresini hesaplama, araştırmayı not alma, saçına, kılık kıyafetine, dikkat etme, arkadaşlarına prova yapma, konuşmayı hayal etme, kendi kendine prova

yapma, heyecanını bastırmak için kendini telkin etme, hazırlanan konuşmayı tekrar etme, jest ve mimiklere dikkat etme gibi birçok farklı konuşma stratejisinin olduğu görülmektedir.

Konuşma sırasındaki benzerlikler incelendiğinde; sunu, slayt, fotoğraf vb. materyaller kullanma, ses tonuna dikkat etme, beden diline dikkat etme, konuşma esnasında not bulundurma, ve etkileyici kelimeleri seçmeye çalışma şeklinde stratejiler tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra tespit edilenler farklı konuşma stratejileri ise; selamlayarak başlama, dinleyicilerle göz kontağı kurma, konuşma esnasında ara sıra espri yapma, kendini tanıtmama, konuşma esnasında not bulundurmama, konuyu tanıtmama, dinleyicilerle göz göze gelmeme, dinleyicilerin dinleyip dinlemediklerini kontrol etme, tanıdığı ve güven veren birini göreceği yere oturtma, dinleyicilerin gözlerine değil alınlarına bakma, tekrarlardan kaçınmaya çalışma, muhtemel yapacağı hatalar için özür dileme, çok sayıda örnek vermeye çalışma, dinleyicileri tanıdığı kişiler olarak hayal etme, kişilere göre hitap etme, rahat olmaya çalışma, konuya farklı şekilde girme, kafasındaki plan dışına çıkmama, kendinden önce çıkan kişiler varsa onları izlemekten kaçınma (heyecan yapmamak için), sessizliği sağlama ve konuşma sırasında da soru alma şeklindedir.

Son olarak hazırlıklı konuşma sonrası kullanılan stratejilere bakıldığında, sadece konuşmasını değerlendirme kısmında benzerlik bulunmaktadır. Tespit edilen farklı konuşma stratejileri ise; dinleyicilere teşekkür etme, sorularını alma, eleştirileri alma ve dinleyicilerle bir hatıra fotoğrafı çekilme olarak belirlenmiştir.

Bu araştırmada; yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenen farklı ana dili ve kültüre sahip öğrencilerin, Türkçe hazırlıklı konuşmada kullandıkları konuşma stratejileri tespit edilmeye çalışılmıştır. Elde edilen ana sonuç; kullandıkları stratejilerde farklılıklar ve benzerlikler bulunduğu yönündedir.

Hazırlıklı konuşma öncesindeki aşama göz önünde bulundurulduğunda; konuyu araştırma, araştırmayı not alma, saçına, kılık kıyafetine, dikkat etme, arkadaşlarına prova yapma ve ön bilgileri harekete geçirme gibi stratejilerin, öğrencilerin yüksek oranda benzer fikir beyan etmesinden dolayı ortak stratejiler sayılabileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanı sıra hazırlıklı konuşma öncesi; iyice dinlenme, konuşma için not almama, konuşmadan önce iyi beslenme, aldığı notları yüksek sesle okuma ve konuşma süresini hesaplama gibi maddeler ise, her birini sadece birer öğrencinin beyan etmesinden dolayı, en farklı konuşma stratejileri olarak değerlendirilebilir.

Konuşma sırasındaki ortak stratejilerin; selamlayarak başlama, ses tonuna dikkat etme, beden diline dikkat etme, konuşma esnasında not bulundurma ve sunu, slayt, fotoğraf gibi materyaller kullanma olduğu ve yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin büyük oranda bu stratejileri kullandıkları tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra; dinleyicilerle göz kontağı kurma, konuşma esnasında ara sıra espri yapma, kendini tanıtmama, konuşma esnasında not bulundurmama, konuyu tanıtmama, dinleyicilerle göz göze gelmeme, dinleyicilerin dinleyip dinlemediklerini kontrol etme, tanıdığı ve güven veren birini göreceği yere oturtma ve dinleyicilerin gözlerine değil alınlarına bakma gibi stratejilerin nispeten daha az katılımcının kullandığı konuşma stratejileri olduğu görülmektedir. Ayrıca; tekrarlardan kaçınmaya çalışma, muhtemel yapacağı hatalar için özür dileme, çok sayıda örnek vermeye çalışma, dinleyicileri tanıdığı kişiler olarak hayal etme, kişilere göre hitap etme, rahat olmaya çalışma, etkileyici kelimeleri seçmeye çalışma, konuya farklı şekilde girme, kafasındaki plan dışına çıkmama, kendinden önce çıkan kişiler varsa onları izlemekten kaçınma, sessizliği sağlama ve konuşma sırasında da soru alma şeklindeki maddelerin ise -sadece birer öğrencinin ifadelerinde yer almasından dolayı- en az kullanılan konuşma stratejilerden olduğu sonucuna varılmıştır.

Konuşma sonrası stratejilere bakıldığında; dinledikleri için teşekkür etme ve dinleyicilerin sorularını alma gibi maddelerin yüksek oranda benzerlik gösteren konuşma stratejilerden olduğu görülmektedir. Tespit edilen soru almama, kendi kafasında konuşmayı değerlendirme, eleştirileri alma ve dinleyicilerle bir hatıra fotoğrafı çekilme gibi konuşma stratejilerinin ise farklılık gösteren stratejiler arasında yer aldığı söylenebilir.

Araştırmadan hareketle aşağıdaki hususlar öneri olarak sunulabilir:

Bu araştırmadan farklı dil seviyesi, ana dili ve kültüre sahip yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler üzerinde benzer çalışmalar yapılabilir.

Bu araştırmadan farklı dil seviyesi, ana dili ve kültüre sahip yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler üzerinde Türkçe hazırlıklı konuşmayla ilgili tespit edilen stratejilerin akademik başarıya etkisi üzerine deneysel çalışmalar yapılabilir.

Kaynakça

- Abbasi, A. M. (2011). A survey of teaching strategies in ESL classroom. *Language In India. Strength for Today and Bright Hope for Tomorrow*, 11(11), 313-329.
- Aksan, D. (2009). *Her yönüyle dil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Arslan, A. (2012). Kutadgu Bilig’de dinleme ve konuşma becerisine ilişkin sözler. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(7), 1-16.
- Ateş Özdemir, E. (2006). Türkiye’de İngilizce öğreniminin yaygınlaşmasının nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 28-35.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2007). *Research methods in education (6th ed.)*. New York: Routledge.
- Göçer, A. (2015). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde konuşma becerisinin gelişim durumunun belirlenmesi. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (ERZSOSDER)*, ÖS-II, 47-56.
- Göçer, A. ve Moğul, S. (2011). Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi ile ilgili çalışmalara genel bir bakış. *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, terature and History of Turkish or Turkic*, 6(3), 797-810.
- Güneş, F. (2011). Dil öğretim yaklaşımları ve Türkçe öğretimindeki uygulamalar. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 123-148.
- Güneş, F. (2013). *Türkçe öğretimi yaklaşım ve modeller*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Güneş, F. (2014). Konuşma öğretimi yaklaşım ve modelleri. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 1-27.
- İşcan, A. (2011). Yabancılar Türkçe öğretiminde suggestopediyanın (telkin yöntemi) kullanımı. *Electronic Turkish Studies*, 6(1), 1317-1322.
- López, M. M. (2011). Speaking strategies used by BA ELT students in public universities in Mexico. *Mextesol Journal*, 35(1), 1-22.
- Razmjoo, S. A. & Ardekani, S. G. (2011) A model of speaking strategies for EFL learners. *The Journal of Teaching Language Skills (JTLS)*, 3(3), 116-142.
- Şahin, A. (Ed.) (2015). *Konuşma Eğitimi Yöntemler-Etkinlikler*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Uçak, S. & Gökçü, E. (2015). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrencilerin konuşma becerisini geliştirme stratejileri (Erbil örneği). *Journal of Turkish Language and Literature*, 1(2), 221-228.
- Ünal Topçuoğlu, F. ve Degeç, H. (2012). Öğretmen görüşlerine göre konuşma eğitiminde karşılaşılan sorunlar. *Journal of Academic Social Science Studies International Journal of Social Science*, 5(7), 735-750.
- Yağmur Şahin, E. (2015). Konuşma Türleri ve Konuşmada Nezaket Kuralları. Abdullah Şahin (Ed.), *Konuşma Eğitimi Yöntemler-Etkinlikler* içinde (s. 120). Ankara: Pegem.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.573754dd2ad8b1.07085412 adresinden 14 Mayıs 2016 tarihinde erişilmiştir.